

ב"מ כא

שווערד

לע"נ ר' אריה זאב בן ר' יצחק אייזיק שווערד ז"ל

1. רש"י בבא מציעא דף כא/א

מעות מפוזרות - הואיל ואין להם סימן ניכר איאוש מיאש, והווי להו הפקר, וזהו טעם כולם:

2. תוספות בבא קמא דף סו/א

כיון דבאיסורא אתי לדידיה - מכאן משמע שיאוש אין כהפקר גמור דא"כ אפי' בתר דאתא לדידיה באיסורא יוכל לקנות מן ההפקר

3. ספר נתיבות המשפט - סימן רסב

[ג] דבר שנתייאשו הבעלים. והנה הא דיאוש קונה נראה דלא יצא ע"י יאוש מרשות בעלים עד דאתי ליד זוכה. ... וליישב זה נראה, דהתוס' בב"ק דף ס"ו (ע"א) בד"ה כיון דבאיסורא כתבו וז"ל, מכאן משמע שיאוש אינו כהפקר גמור, דא"כ אפילו בתר דאתי לדידיה באיסורא יוכל לקנות מן ההפקר. ולכאורה אינו מובן דבאיזה ענין חלוק יאוש מהפקר, הא כמו שהפקר כל המחזיק בו זכה בו, כמו כן ביאוש. לכן נראה לפענ"ד דבזה חלוק בין יאוש להפקר, דבהפקר פליגי ר' יוסי ורבנן בנדרים דף מ"ג (ע"א) דר' יוסי סבר דהפקר כמתנה מה מתנה עד דאתי לרשות זוכה אף הפקר עד דאתי לרשות זוכה, והנה אף דקיי"ל בהפקר דהוי הפקר אע"ג דלא אתי לרשות זוכה ואפילו הוא בעצמו צריך לחזור ולזכות בו, מ"מ ביאוש נראה דלא מהני עד דאתי לרשות זוכה, ואם נתייאש מהאבידה וכלה היאוש קודם דאתי ליד הזוכה א"צ לחזור ולזכות בו, רק כיון שראהו תיכף זכה בו ואין שום אדם יכול לזכות בו שוב. ...

4. ספר קצות החושן סימן שסב ס"ק א

ואפי' לדעת רש"י דס"ל מטעם הפקר מכל מקום אינו הפקר מדעת, אלא יאוש הוי סילוק רשותו ונקנה כמו הפקר אבל אין בו משום הפקר מדעת וכיון דלא קני מדאורייתא א"כ מדרבנן נמי לא קני דמציאת חש"ו אינו אלא מפני דרכי שלום דלא ליתיה לאנצויי, והכא אם הקטן אינו זוכה הרי הוא של הבעלים ולא אתי לאנצויי. ועי' ר"פ [הגוזל בתרא (ב"ק קיא, ב) בגזול ומאכיל את בניו וע"ש בבניו הקטנים ובתוס' שם:

5. חדושי הרשב"א על מסכת בבא מציעא דף כא/א

קב שומשמי בד' אמות מהו וכו' קב תמרי מהו וכו'. תמיהא לי כל הני למה לי. הא עיקר בעיא לכלהו אינו אלא אי טעמא משום דנפיש טרחיה או משום דלא חשיב, ואי פשטת חדא מינייהו אפשרו להו כלהו וכרוכלא לבעי וליזל. וי"ל דלאו כלהו בחד בי מדרשא אתמרן אלא כל חד וחד בעי חדא מינייהו בי מדרשיה, ואתא רב אשי וסדר כלהו הכא, והרבה כיוצא בהן בגמ'. ואי נמי אפשר דאיכא קצת טעמא [בהדא] דליכא באידך, ואפי' תמצא לומר דטעמא משום דלא חשיבי וקב שומשמי חשיבי, אפילו הכי כיון דאיכא טרחא יתרה אפקורי מפקר להו, או דלמא כלה מלתא בחשיבותא תליא, וכיון דחשיבי אע"ג דאיכא טרחא יתירה לא מפקר להו. וקב תמרי ורמוני אע"ג דלא חשיבי כיון דליכא טרחא אלא מעט לא מפקר להו, או דלמא כלה בחשיבותא תליא, וכיון דלא חשיבי אפי' ליכא אלא טרחא זוטרתהי מפקר להו:

6. הרא"ש על בבא מציעא פרק שני - סימן א

בעי. רבי ירמיה ... מהו תיקון. וכיון דלא איפשיטא ספיקא דאורייתא לחומרא וחייב להכריז:

7. רמב"ם יד החזקה - הלכות גזלה ואבדה פרק טו

(יב) מצא פירות מפוזרין במקום הגרנות אם היו כמו קב בתוך ארבע אמות או ביתר על ארבע אמות הרי אלו שלו מפני שאין הבעלים מטפלים באסיפתן היו מפוזרין בפחות מארבע אמות לא יגע בהן שמא הבעלים הניחום שם היו כמו חצי קב בשתי אמות או קבים בשמונה אמות או שהיה הקב משנים ושלושה מינין כגון שומשמיין תמרים ורמונים כל אלו ספק לפיכך לא יטול ואם נטל אינו חייב להכריז:

8. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף כא/ב

כתב הראב"ד וזה לשונו, הך פלוגתא דאביי ורבא ביאוש שלא מדעת קשיא לי דשייכא ליה ברירה ואין ברירה ולפלגי בעלמא אלא שיש למבין להפליגו מענין ברירה. [עיין בהמהרי"ץ חיות]

9. נחלת דוד על בבא מציעא דף כב/א

שוב ראיתי בדברי הריטב"א לקמן בשמעתא דאמימר ומר זוטרא ורב אשי אקלעו לבוסתנא דמרי בר איסק, שכתב דלהכי אכלו אממר ורב אשי שסמכו עצמם שבוודאי יהיה ניחא למרי בר איסק שיהנו תלמידי חכמים מנכסיו, ומה שהקשו התוס' ע"ז דא"כ הוי כמו יאוש שלא מדעת דאסור לאביי, ע"ז כתב הריטב"א דניחותא דיהנו תלמידי חכמים מנכסיו היה ברור להם כ"כ עד דהוי לדידהו כמו זוטו של ים דשרי אף שלא ידע, עכ"ד הריטב"א, ומדבריו למדנו דאיהו מפרש להא דאמרינן בזוטו של ים כו' דשריותא דזוטו של ים הוא מטעם יאוש, ואפ"ה לא שייך ביה יאוש שלא מדעת משום דיאוש דזוטו של ים הוא ברור כ"כ עד שאפילו אביי מודה ביה דאמרינן ביה מעיקרא הוא דמייאש

10. קה"י ס' כו [עיי"ש]

11. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף כא/ב

ורבא אמר הוי יאוש כיון דלכי ידע לא סגי דלא מייאש פירוש ואפילו לא נתייאש לבסוף כלל דכיון דלית בה סימן כאבודה ממנו ומכל אדם

12. ספר דבר אברהם - חלק א - סימן יג

לכבוד הרב החרף וכו' [א] ע"ד מה שהקשה מעכ"ת בב"מ (דף כ"א ע"ב) בסוגיא דיאוש שלא מדעת ת"ש מאימתי כל אדם מותרין בלקט משילכו בה הנמשות כו' ואמרי נהי דעניי דהכא מייאשי איכא עניי בדוכתא אחריתי דלא מייאשי [פי' וקשה לאביי דאמר ישל"מ לא הוי יאוש] אמרי כיון דאיכא עניי הכא הנך מעיקרא איאוש מייאש. והקשה מעכ"ת מהא דאמרינן בחולין (דף קל"ד ע"ב) לוי זרע בכישור ולא הוי עניי למשקל לקט אתא לקמיה דרב ששת א"ל לעני ולגר תעזוב אותם ולא לעורבים ולא לעטלפים. וא"כ מאי פריך הש"ס מעניי דעלמא דהוי ישל"מ מאי איכפת לן כלל ביאושם דל יאוש מהכא אין כאן דין לקט דכיון שלא יבואו עוד הרי ישראל לעורבין ועטלפין ולמה הוצרכנו בזה ליאוש כלל. הנה קושיא נחמדה היא ומצאתי שכבר קדמהו בזה בס' תפארת ירושלים בפאה (פ"א מ"א) ועיי"ש שנדחק ביישובה. ויותר מזה קשה דבאמת דברים הללו מפורשים להדיא בירושלמי פאה שם תני מתנות עניי שבשדה שאין עניי מקפידים עליהם הרי הן של בע"ה רבי בון בר חייא בעי ויש אדם קורא שם פאה לעצמו תני רשב"י לעני ולגר תעזוב אותם ולא לעורבים ולעטלפים הרי להדיא דהירושלמי מפרק לה כקושיית מעכ"ת, ולכאורה נראה דש"ס דילן וירושלמי פליגי:

[ב] ולעד"נ שהדבר מתיישב בפשיטות ושני הטעמים דש"ס דילן משום יאוש ודהירושלמי דלא לעורבין מצטרפין בהדדי ועולים יפה לקנה אחד. דנראה ברור דטעמא דלא לעורבין ועטלפין לא מהני אלא לענין שלא יחול לכתחלה מצות עזיבה בכה"ג שיאכלוהו העורבין, והוא תנאי בעיקר מצות העזיבה שעניינה עזיבה כזאת שתבוא ליד עניי אבל אם לא תבוא לידם אין כאן מצות עזיבה מעיקרא, אבל לאחר שכבר עזב היינו שבשעת עזיבה היו כאן עניי והיה ראוי לבוא לידם נעשה כבר ממונם של עניי ואינו יוצא מרשותם אלא בדרכי ההקנאה וביאוש והפקר כדינא ככל הממונות, אבל בשביל זה שמעכשיו יאכלוהו עורבין לא יצא עדיין מרשותם כל זמן שלא יאכלוהו העורבין, דכשם שממון דעלמא של בעלים מיוחדים שעורבין אוכלין אותו אלא שהבעלים לא נתייאשו ממנו או שיאושם אינו כדן כגון שלא מדעת לאביי עדיין לא יצא מרשותם ה"נ מתנות עניי לא יצאו בשביל זה מרשות עניי, והיכן מצינו דענין אכילת העורבין מפקיע רשות הבעלים אי לאו לתא דיאוש, ולא מהני האי טעמא אלא דלכתחלה לא יחול חיוב העזיבה לעורבין במקום שאין עניי. וא"כ אשה"ט דבחולין בלוי זרע בכישור שבא לשאול אצל ר"ש אם מחויב הוא לעזוב לקט לכתחלה שפיר פשט ליה שאינו מחויב לעזוב כלל דכיון דליכא עניי לא חל חיוב העזיבה מעיקרא לעטלפים, אבל במתני' דכל אדם מותרין בלקט דמיירי שהפריש בחיוב שהיו אז עניי ליכא לתרוצי לא לעורבין דכיון שהפריש נעשה כבר ממון עניי ואינו יוצא מרשותם אלא ביאוש כדינא, ומשו"ה שפיר פרכינן לאביי דישל"מ לא הוי יאוש מעניי דעלמא ומשני דהנך מעיקרא איאוש מייאש, ומתורץ קושיית התפא"י שהיא קושיית מעכ"ת:

13. ספר קובץ שעורים ח"ב - סימן יז

(א) רמב"ם הל' מתנות עניי פ"א ה"י נאמר במתנות עניי לעני ולגר תעזוב אותם כל זמן שהעניי תובעין אותן, פסקו העניי לבקש ולחזור עליהן הרי הנשאר מהן מותר לכל אדם שאין גופן קדוש כתרומות ואינו חייב ליתן להן דמיהן שלא נאמר בהן ונתן לעניי אלא תעזוב אותם ואינו מצווה לעזוב אותן לחיה ולעופות אלא לעניי והרי אין עניי. ה"א. מאימתי כל אדם מותרין בלקט משיכנסו המלקטין שניים וילקטו אחר מלקטים ראשונים ויצאו עכ"ל:

(ב) והנה הדין הראשון מקורו מחולין קל"ד לוי זרע בכישור לא הוה עניי למשקל לקט אתא לקמיה דרב ששת אמר ליה תנינא לעני ולגר תעזוב אותם ולא לעורבים ולא לעטלפים והדין השני מפורש במשנה מאימתי כל אדם מותרין בלקט משילכו בה הנמשות ומפרש בגמ' לקוטי בתר לקוטי עיי"ש בריש פ' אלו מציאות דתלי לה בגמ' בפלוגתא דאביי ורבא ביאוש שלא מדעת ומשמע שם דטעמא דמותרין לכל אדם הוא משום יאוש דעניי אבל מדברי הרמב"ם נראה מבואר דאין טעם ההיתר משום יאוש אלא מקרא דתעזוב אותם לעניי ולא לעורבים וקשה דא"כ אינו תלוי כלל בפלוגתא דאביי ורבא: